

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Доротея Росенова Дунева, ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, Велико Търново на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Андреас Апостолос Зисис

Тема: „Асертивност и темпераментова характеристика ергичност при учители“

Научен ръководител: доц. д-р Мария Мутафова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният от докторанта Андреас Апостолос Зисис комплект материали на хартиен и електронен носител съответства на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане и вътрешните нормативни документи на Югозападен университет „Неофит Рилски“.

В документацията са включени дисертационен труд с обем 131 страници, структуриран в увод, три глави, изводи, препоръки, приноси, използвана литература и приложения, както и автореферат, списък с публикации по темата и необходимите административни документи.

Не се установяват нарушения при провеждането на процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Това дава основание да се приеме, че процедурата е проведена в съответствие с действащата нормативна уредба.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността на дисертационния труд произтича от насочеността му към личностни и темпераментни характеристики на учителя, които имат съществено значение за професионалното функциониране в условията на съвременното образование. Образователната среда е разгледана като динамична и социално усложнена система, в която ролята на учителя надхвърля традиционното преподаване и включва функции на възпитател, лидер, фасилитатор, организатор и посредник в социалното взаимодействие.

Изборът на асертивността и ергичността като предмет на изследване е обоснован с оглед на тяхното значение за ефективността на педагогическото взаимодействие. Асертивността е разгледана като способност за ясно и социално адекватно отстояване на позиция, а ергичността – като темпераментно измерение, свързано с активността, устойчивостта и енергийния ресурс на личността в процеса на професионална ангажираност. Съпоставянето на тези два конструкта насочва анализа към въпроси, свързани с поддържането на работоспособност, адаптивността и качеството на взаимодействие в образователната среда.

Темата придобива допълнителна значимост в контекста на съвременните изисквания към учителя, които включват не само предметна компетентност, но и психоемоционална стабилност, социална ангажираност и способност за работа в разнообразни и променящи се педагогически ситуации. Оттук изследването на връзката между

асертивността и ергичността има пряко отношение към разбирането на личностните предпоставки за ефективна педагогическа дейност.

3. Познание на проблема

Дисертационният труд демонстрира последователно и систематизирано познание на разглеждания проблем, изградено върху теоретичен анализ, който обхваща ключови направления в педагогическата и възрастовата психология .

Теоретичната част започва с разглеждане на образованието като социален процес, в рамките на който се акцентира върху цялостното развитие на личността, включително когнитивните, емоционалните и социалните измерения. Анализирани е разширената роля на учителя, която включва не само предаване на знания, но и участие в процеси на социализация, подкрепа и регулиране на междуличностните взаимодействия в образователната среда .

В тази връзка са разгледани фактори, влияещи върху педагогическото поведение, като социалното взаимодействие в класната стая, емоционалната стабилност, професионалната адаптивност и управлението на учебната среда. Анализът включва и ролята на емоционалната интелигентност, мотивацията и вътрешната ангажираност като предпоставки за ефективно педагогическо функциониране .

Съществено място в теоретичния обзор заема разработването на понятието асертивност. Проследено е неговото възникване в рамките на клиничната практика и поведенческите подходи, както и развитието му като самостоятелен психологически конструкт, свързан със способността за отстояване на лични права и граници при съхраняване на междуличностното равновесие. Представени са основни характеристики на асертивното поведение, включително вербални и невербални прояви, както и неговото значение за социалното функциониране .

Паралелно с това е разгледана теорията за темперамента, като е направено разграничение между темперамент и личност и е проследено историческото развитие на понятието. В този контекст е въведен моделът на В. М. Русалов, в рамките на който темпераментът се интерпретира като система от формални поведенчески характеристики, включващи афективен синтез, програмиране, изпълнение и обратна връзка в процеса на взаимодействие със средата .

Ергичността е разгледана като структурен компонент на темперамента, отнасящ се до нивото на активност и енергийна ангажираност на индивида. Анализът включва както обектно насочената, така и социалната ергичност, разглеждани като фактори, които оказват влияние върху поведението и адаптивността на учителя в педагогическата практика .

Теоретичният обзор води до ясно очертаване на проблемното поле на изследването, насочено към изясняване на взаимовръзките между асертивността и ергичността като характеристики, имащи значение за професионалното функциониране на учителя.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение с изводи и препоръки, приноси, използвана литература и приложения, като изложението следва последователна логика – от теоретично изясняване на проблема към емпирично изследване и анализ на резултатите .

В увода е обоснована изследователската проблематика чрез разглеждане на съвременната образователна среда и разширените функции на учителя, включващи не само преподаване, но и участие в процесите на социално взаимодействие, подкрепа и посредничество . В тази връзка са поставени акценти върху личностни характеристики

като асертивността и ергичността, които се разглеждат във връзка с професионалното функциониране на учителя.

Първа глава представя теоретичен анализ, обхващащ образованието като социален процес, ролята на учителя и факторите, влияещи върху педагогическото поведение. Разгледани са аспекти като емоционалната зрялост, адаптивността, мотивацията и управлението на взаимоотношенията в класната среда. В рамките на теоретичния обзор са анализирани асертивността като психологически конструкт и темпераментът, като е отделено внимание на модела на В. М. Русалов и на ергичността като негова структурна характеристика .

Втора глава представя изследователската програма, в която са формулирани целта, задачите и хипотезите на изследването. Целта е насочена към изследване на взаимозависимостите между различните нива на асертивност и ергичност при учителите . Формулирани са четири хипотези, свързани с наличието на зависимост между асертивността и ергичността, както и с връзката на тези характеристики с пола и трудовия стаж на изследваните лица .

Емпиричното изследване е проведено сред 120 учители с професионален опит от 1 до 34 години, със средна стойност на стажа 13 години, като в извадката са включени 31 мъже и 89 жени . Изследването е реализирано чрез тестов подход с използване на Личностната скала на въпросника за структурата на темперамента на В. М. Русалов, адаптирана от Мутафова, както и Личностна скала за изследване на асертивния профил . Обработката на данните е извършена чрез статистически методи, включително t-тест за независими извадки, линеен регресионен анализ и χ^2 -анализ, реализирани със статистически пакет SPSS (версия 20) .

Трета глава представя анализа на емпиричните резултати, структуриран в съответствие с поставените изследователски задачи и хипотези, като на тази основа са формулирани изводи и препоръки, насочени към педагогическата практика .

Дисертационният труд се характеризира с ясна структура, последователност на изложението и съответствие между теоретична постановка, изследователски дизайн и представените резултати.

5. Приноси: Като по-ясно открийми и обосновани в рамките на изследването могат да се посочат:

Разглеждането на асертивността и ергичността при учителите в обща аналитична перспектива, насочена към тяхното значение за педагогическото функциониране;

Провеждането на емпирично изследване върху извадка от учители, ориентирано към установяване на връзки между асертивността и ергичността в контекста на педагогическата практика.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

По темата на дисертационния труд са представени публикации, които по своето съдържание са насочени към разглежданата проблематика, свързана с асертивността и темпераментната характеристика ергичност при учителите.

От заглавията на публикациите може да се съди за тяхната тематична съотнесеност към дисертационното изследване, като те отразяват основни аспекти от разработваната научна проблематика.

Представените публикации отговарят на формалните изисквания за участие в процедурата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

С оглед на наличната информация може да се приеме, че докторантът има личен принос в разработването и представянето на резултатите, свързани с темата на дисертационния труд.

Не се установяват данни за плагиатство.

7. Автореферат

Представеният автореферат отразява основните структурни компоненти на дисертационния труд. В него са включени увод, изложение на теоретичната постановка, представяне на изследователската програма, резултатите от емпиричното изследване, както и изводите и приносите, съответстващи на съдържанието на дисертацията .

Обемът и структурата на автореферата са съобразени с изискванията за този вид научен текст, като съдържанието му следва логиката на дисертационното изследване – от теоретичния анализ към емпиричната част и направените обобщения.

В автореферата са коректно представени целта, задачите и хипотезите на изследването, както и основните параметри на проведеното емпирично изследване, включително характеристиките на извадката и използваните методи. Отразени са и основните резултати, свързани с изследваните зависимости между асертивността и ергичността.

Авторефератът дава коректна и синтезирана представа за съдържанието на дисертационния труд и отразява коректно неговата структура, обем и основни изследователски акценти.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Резултатите от изследването могат да намерят приложение в практиката на педагогическото взаимодействие във връзка с разбирането на личностните характеристики, свързани с асертивността и ергичността при учителите.

Представените изводи биха могли да бъдат използвани при разработване на обучителни и квалификационни програми, насочени към развитие на комуникативни и социални умения в педагогическата дейност.

Бъдещи изследвания биха могли да се насочат към разширяване на извадката и включване на допълнителни променливи, свързани с педагогическото общуване – взаимодействието учител–ученик, активното слушане и комуникативните бариери.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд е посветен на актуален проблем в областта на педагогическата и възрастовата психология и е разработен в съответствие с изискванията за научно изследване.

В него са представени теоретичен анализ и емпирично изследване, насочени към изследване на връзката между асертивността и ергичността при учителите. Изложението е структурирано последователно, а изследователската програма е съобразена с поставената цел и формулираните задачи.

Резултатите и изводите са обосновани от проведеното изследване. Приносите отразяват съдържанието на дисертационния труд.

На тази основа давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Андреас Апостолос Зисис образователната и научна степен „доктор“ по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

Дата: 18.04.2026

Изготвил становището:

/доц. д-р Доротея Дунева/

ACADEMIC OPINION

by Assoc. Prof. PhD Doroteya Rosenova Duneva “St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo” on a doctoral dissertation for the award of the educational and scientific degree “Doctor”
Field of higher education: 3. Social, Economic and Legal Sciences Professional field: 3.2. Psychology
Doctoral programme: Educational and Developmental Psychology

Author: Andreas Apostolos Zisis

Title: Assertiveness and the Temperamental Characteristic of Ergicity in Teachers

Supervisor: Assoc. Prof. PhD Maria Mutafova

1 . GENERAL PRESENTATION OF THE PROCEDURE AND THE DOCTORAL CANDIDATE

The set of materials submitted by the doctoral candidate Andreas Apostolos Zisis, in both printed and electronic form, complies with the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, its implementing regulations, and the internal regulations of the South-West University “Neofit Rilski”.

The documentation includes a doctoral dissertation with a total length of 131 pages, structured into an introduction, three chapters, conclusions, recommendations, contributions, references, and appendices, as well as an abstract, a list of publications related to the topic, and the required administrative documents.

No procedural violations are identified in relation to the acquisition of the educational and scientific degree “Doctor”.

This provides grounds to conclude that the procedure has been conducted in accordance with the applicable regulatory framework.

2. RELEVANCE OF THE RESEARCH TOPIC

The relevance of the dissertation stems from its focus on personality and temperamental characteristics of the teacher, which are essential for professional functioning in contemporary educational settings. The educational environment is approached as a dynamic and socially complex system, in which the role of the teacher extends beyond traditional instruction and includes functions such as educator, leader, facilitator, organiser, and mediator in social interaction.

The selection of assertiveness and ergicity as the subject of the study is justified by their importance for the effectiveness of pedagogical interaction. Assertiveness is considered as the ability to express and maintain one’s position in a socially appropriate manner, while ergicity is interpreted as a temperamental dimension related to activity, endurance, and energetic engagement of the individual in professional contexts. The joint consideration of these constructs directs the analysis towards issues of work capacity, adaptability, and the quality of interaction within the educational environment.

The topic gains additional significance in view of contemporary expectations towards teachers, which include not only subject competence but also psycho-emotional stability, social engagement, and the ability to function effectively in diverse and evolving pedagogical situations. In this respect, the study of the relationship between assertiveness and ergicity contributes to understanding the personal determinants of effective teaching practice.

3. KNOWLEDGE OF THE RESEARCH PROBLEM

The dissertation demonstrates consistent and systematic knowledge of the research problem, based on a theoretical analysis covering key areas in educational and developmental psychology.

The theoretical framework begins with an examination of education as a social process, emphasising the comprehensive development of the individual, including cognitive, emotional, and social dimensions. The expanded role of the teacher is analysed, encompassing not only knowledge transmission but also participation in processes of socialisation, support, and regulation of interpersonal interactions within the educational environment.

In this regard, factors influencing pedagogical behaviour are examined, including classroom interaction, emotional stability, professional adaptability, and classroom management. The analysis also addresses the role of emotional intelligence, motivation, and internal engagement as prerequisites for effective pedagogical functioning.

A central place in the theoretical review is devoted to the concept of assertiveness. Its development is traced from its origins in clinical and behavioural approaches to its establishment as an independent psychological construct associated with the ability to assert personal rights while maintaining interpersonal balance. Key characteristics of assertive behaviour are presented, including both verbal and non-verbal aspects, as well as its relevance to social functioning.

In parallel, the theory of temperament is examined, including the distinction between temperament and personality and the historical development of the concept. Within this framework, the model of V. M. Rusalov is presented, in which temperament is understood as a system of formal behavioural characteristics involving affective synthesis, programming, execution, and feedback in interaction with the environment.

Ergicity is considered as a structural component of temperament, referring to the level of activity and energetic engagement of the individual. Both object-related and social ergicity are analysed as factors influencing behaviour and adaptability in pedagogical practice.

The theoretical analysis leads to a clearly defined research field focused on the relationships between assertiveness and ergicity as characteristics relevant to the professional functioning of teachers.

4.CHARACTERISTICS AND EVALUATION OF THE DISSERTATION

The dissertation is structured into an introduction, three chapters, conclusions with recommendations, contributions, references, and appendices. The exposition follows a logical progression from theoretical clarification of the problem to empirical research and analysis of the results.

The introduction justifies the research problem by examining the contemporary educational environment and the expanded functions of the teacher. Particular emphasis is placed on personal characteristics such as assertiveness and ergicity in relation to professional functioning.

The first chapter presents a theoretical analysis of education as a social process, the role of the teacher, and factors influencing pedagogical behaviour. It includes discussion of emotional maturity, adaptability, motivation, and classroom interaction, as well as an analysis of assertiveness and temperament, with particular attention to Rusalov's model and ergicity.

The second chapter outlines the research design, including the aim, objectives, and hypotheses. The study aims to examine the relationships between different levels of assertiveness and ergicity in teachers. Four hypotheses are formulated, addressing the relationship between these variables, as well as their association with gender and professional experience.

The empirical study includes 120 teachers with professional experience ranging from 1 to 34 years (mean = 13 years), including 31 male and 89 female participants. The research is conducted using a test-based approach, applying the Personality Scale of Rusalov's Temperament Structure Questionnaire (adapted by Mutafova) and a scale for assessing assertiveness. Data processing is performed using statistical methods, including independent samples t-test, linear regression analysis, and chi-square analysis, implemented in SPSS (version 20).

The third chapter presents the analysis of the empirical results in accordance with the research objectives and hypotheses, leading to the formulation of conclusions and recommendations for pedagogical practice.

The dissertation is characterised by a clear structure, consistency of presentation, and alignment between the theoretical framework, research design, and empirical findings.

5. CONTRIBUTIONS

The following contributions can be identified as more clearly substantiated within the study:

The examination of assertiveness and ergicity in teachers within a unified analytical framework, with regard to their role in pedagogical functioning;

The implementation of an empirical study aimed at identifying relationships between assertiveness and ergicity in the context of teaching practice.

6. PUBLICATIONS AND PERSONAL CONTRIBUTION OF THE DOCTORAL CANDIDATE

Publications related to the topic of the dissertation have been presented. Based on their titles, they can be considered thematically relevant to the research problem addressed in the dissertation.

The publications meet the formal requirements for participation in the procedure for awarding the educational and scientific degree "Doctor".

On the basis of the available information, it can be assumed that the doctoral candidate has a personal contribution to the development and presentation of the results related to the dissertation topic.

No evidence of plagiarism has been identified.

7. ABSTRACT

The submitted abstract reflects the main structural components of the dissertation. It includes the introduction, theoretical framework, research design, empirical results, as well as conclusions and contributions corresponding to the content of the dissertation.

The volume and structure of the abstract comply with the requirements for this type of academic text, and its content follows the logic of the dissertation.

The aim, objectives, hypotheses, and main parameters of the empirical study are correctly presented, including the characteristics of the sample and the methods used. The main findings related to the relationship between assertiveness and ergicity are also reflected.

The abstract provides a correct and concise representation of the dissertation and adequately reflects its structure, scope, and main research focus.

8. RECOMMENDATIONS

The results of the study may be applied in pedagogical practice, particularly in relation to understanding the role of personality characteristics such as assertiveness and ergicity in teaching.

The findings could be utilised in the development of training and professional development programmes aimed at enhancing communication and social skills in teaching.

Future research could focus on expanding the sample and including additional variables related to pedagogical communication, such as teacher–student interaction, active listening, and communication barriers.

9.CONCLUSION

The dissertation addresses a relevant problem in the field of educational and developmental psychology and is developed in accordance with the requirements for academic research.

It presents both theoretical analysis and empirical investigation focused on the relationship between assertiveness and ergicity in teachers. The structure is coherent, and the research design is aligned with the stated objectives.

The results and conclusions are supported by the conducted research. The contributions reflect the content of the dissertation.

On this basis, I give a positive evaluation of the dissertation and propose that the esteemed scientific jury award Andreas Apostolos Zisis the educational and scientific degree “Doctor” in professional field 3.2. Psychology, doctoral programme “Educational and Developmental Psychology”.

Date: 18.04.2026

prepared the opinion:

Assoc. Prof. PhD Doroteya Duneva